

Fig. 1. Kirken set fra nord 1962. Ebbe Lehn Petersen fot. - *The church seen from the north 1962.*

MUNKEBJERG KIRKE

Sidst i 1930'erne voksede befolkningstallet i Thomas Kingo sogns østlige del så stærkt, at en sognedeling blev aktuel. I 1940 ansattes en hjælpepræst i Thomas Kingo sogn med den særlige opgave at betjene de nye boligområder øst for Hjallesevej, hvorefter missionshuset Tabor, på hjørnet af Munkebjergvej og Reventlowsvej, blev taget i brug som prædikelokale.[1] Det følgende år solgte Odense Kommune en byggegrund ved den planlagte Munkebjerg Plads til menighedsrådet, ligesom Stiftsøvrigheden godkendte, at man begyndte at indsamle penge til kirkebyggeriet og udskrev en arkitektkonkurrence.

Der indkom i alt 137 forslag (se ndf.); men vinderprojektet, der var udarbejdet af Hans Christian Han-

sen og Viggo S.Jørgensen, var for utraditionelt til at opnå almindelig anerkendelse,[2] og et flertal i byrådet nægtede at godkende facadetegningerne, da kirkens arkitektur efter deres opfattelse ikke føjede sig så harmonisk til kvarterets øvrige bebyggelse, som det var ønskeligt.[3] Det følgende år opnåede et nyt udkast byrådets godkendelse, men blev forkastet i Ministeriet, og hverken i de sidste krigsår eller i de følgende år var det muligt at påbegynde byggeriet som følge af materialemangel.[4]

I forbindelse med arkitektkonkurrencen var vejforholdene på stedet blevet stærkt kritiseret;[5] men i de følgende år ændredes planerne for kvarterets gadenet, ligesom tilkøb af arealer gjorde det muligt at forbedre kirkens placering på grunden.[6]

Ved kongelig resolution af 29. maj 1953 udskiltes Munkebjerg sogn af Thomas Kingo, S. Knud og Vor Frue sogne med virkning fra 1.juni,[7] og man begyndte atter at samle penge ind til en kirkebygning. Kirkeministeriet afslog dog fortsat at give byggetilladelse med henvisning til manglen på byggematerialer og hensynet til boligbyggeriet. Først i april 1957 gav kirkeministeren tilsagn om, at der ville blive givet en materialebevilling, hvis sognet kunne opføre kirken for egne midler.

Menighedsrådet havde hidtil arbejdet ud fra de oprindelige ideer og fastholdt forbindelsen til arkitekterne Hans Christian Hansen og Viggo S. Jørgensen; men de nye økonomiske betingelser medførte, at det blev nødvendigt at opdele byggeriet i flere etaper. Det krav ønskede arkitekterne ikke at opfylde, og i efteråret 1957 ophørte samarbejdet.

Opgaven blev herefter overdraget de lokale arkitekter Erik og Ebbe Lehn Petersen, der samtidig arbejdede med Bolbro kirke (jfr. s. 1651). Et hastigt udarbejdet projekt blev voldsomt kritiseret, hvilket gjorde det vanskeligt for Kirkeministeriet at træffe en beslutning; men efter en kort polemik forelå byggetilladelsen i foråret 1958.[8]

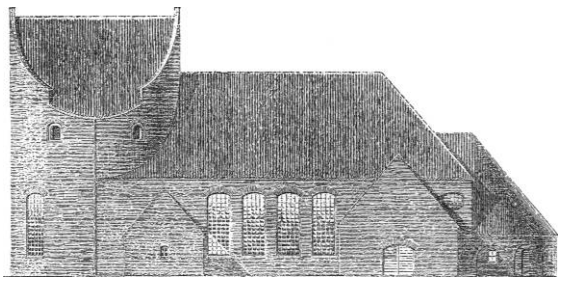

Fig. 2. Ikke-benyttet konkurrenceforslag 1942 af Ivar Bentsen til Munkebjerg kirke. 1:600. Facade mod syd med den karakteristiske bispehuelignende afslutning på tårnet. Tegning efter *Arkitekten,* 1942. - *Alternative proposal 1942, by Ivar Bentsen.*

Grundstenen blev lagt den 27. april 1960, og 5. marts 1961 blev kirken indviet - en uge efter Bolbro kirke.

Projekter. De mange projekter, der 1942 indsendtes til arkitektkonkurrencen, udviste mange opfattelser af, hvordan en moderne kirke kunne se ud. Som følge af kravene til placering af menighedssal og sakristi faldt planløsningerne i to hovedgrupper: 1) en traditionel, hvor kirkerummet var udformet som et rektangulært hovedskib og med sakristi og menighedssal som sideskibe nær korpartiet; og 2) en mere utraditionel, hvor kirkerummet var udformet som et seks- eller ottekantet rum, og hvor sakristi og menighedssal havde forbindelse med kirkerummet gennem åbninger i mangekantens sider.[9]

Blandt de indsendte forslag, der hverken blev præmieret eller indkøbt, var et interessant projekt af Ivar Bentsen (fig. 2). I videreførelse af ideer, han allerede tidligere havde benyttet i andre sammenhænge, udnyttede Bentsen her det usædvanlige tårnmotiv fra den middelalderlige Bjernede kirke *(DK Sorø* 351ff.) - et motiv, der efter hans opfattelse ville virke godt i et villakvarter, ikke mindst da det oprindelige tårn jo var forsvundet fra dansk kirkebygningskunst ved Bjernede kirkes ombygning.[9]

I *Hans Christian Hansens og Viggo S. Jørgensens vinderprojekt* smeltede de to typer dog sammen til en helhed (fig. 3). Det nærmest kvadratiske kompleks domineres af en diagonal akse fra hovedindgangen i de lavere sekundærbygninger til alterpartiet i den tårnagtige kirkes østhjørne. Aksen understreges endvidere af kirkebygningens markante sadeltag, der afskærer hjørnerne i syd og nord.

Kirkekomplekset ligger ud til Østerbæksvej (nr. 89) omgivet af græsplæner med spredte træer (hovedsagelig æble og ask), mellem præsteboligen, plejecentret Havebæk og 4. Maj Kollegiet. Klinkebelagte stier fører frem til en lille lukket gård mellem kirken i øst og en lav bygning med kapel, redskabsskur og toiletter i vest.

Området mellem Østerbæksvej, stierne og kirkekomplekset udfyldes af en labyrint, dannet af lave bøgehække og gange lagt af strandsten, tegnet af landskabsarkitekt J. P. Junggreen Have.[10]

Komplekset er tegnet af Erik og Ebbe Lehn Petersen og bygget i flere omgange. Første etape 1960-61 omfattede kirkerum, klokkestabel og præsteværelse m.m.; 1972 tilføjedes bl.a. menighedssal, mødelokale og konfirmandstuer, og 1994 opførtes et nyt indgangsparti.

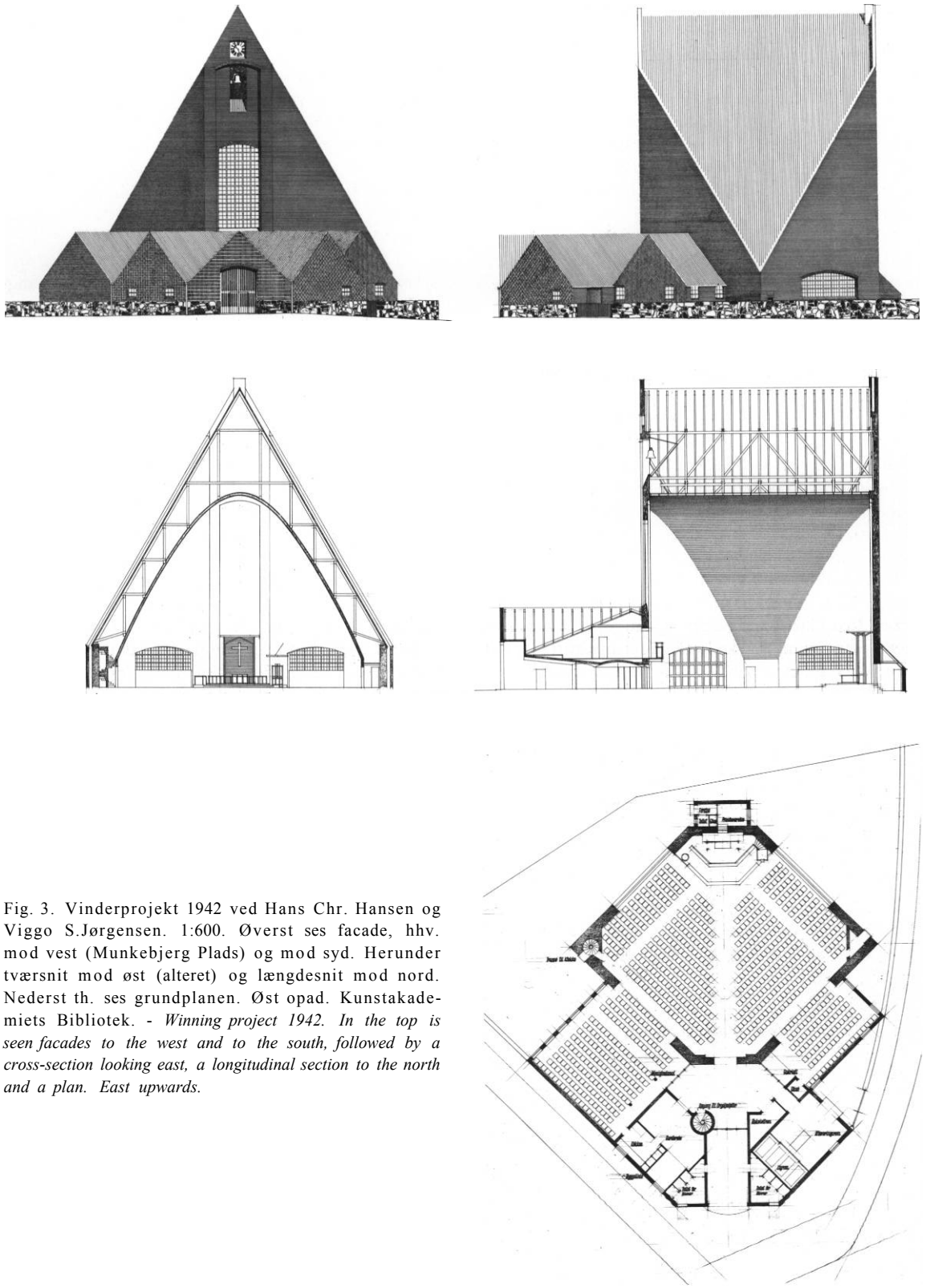

Fig. 3. Vinderprojekt 1942 ved Hans Chr. Hansen og Viggo S.Jørgensen. 1:600. Øverst ses facade, hhv. mod vest (Munkebjerg Plads) og mod syd. Herunder tværsnit mod øst (alteret) og længdesnit mod nord. Nederst th. ses grundplanen. Øst opad. Kunstakademiets Bibliotek. - *Winning project 1942. In the top is seen facades to the west and to the south, followed by a cross-section looking east, a longitudinal section to the north and a plan. East upwards.*

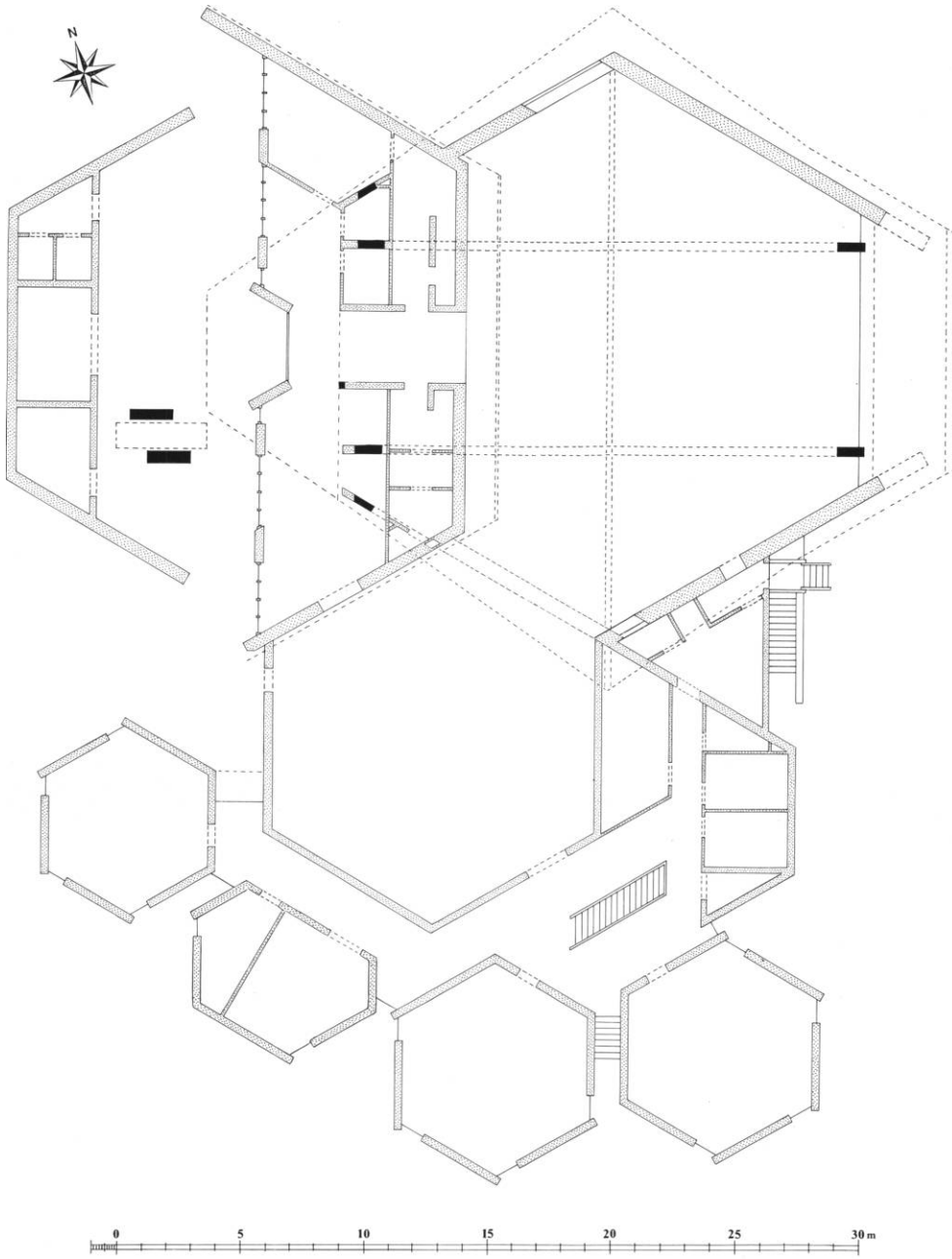

Fig. 4. Plan 1:300. Tegnet og suppleret af MN 1998 på grundlag af tegninger i Ebbe Lehn Petersens arkiv. - *Plan.*

Kirkens plan danner en sekskant. Kun nordre og søndre hjørne er ført op i fuld højde, og da bygningen er dækket af et sadeltag, fremtræder disse hjørner som gavle. Det visuelle indtryk er beskrevet som en skibsstævn, og ud fra denne tolkning af kirkens arkitektoniske symbolsprog hører bygningen til en lille gruppe samtidige kirker.[11]

De hvidmalede ydermure og skillerum er rejst af tegl over en støbt betonsokkel, mens de

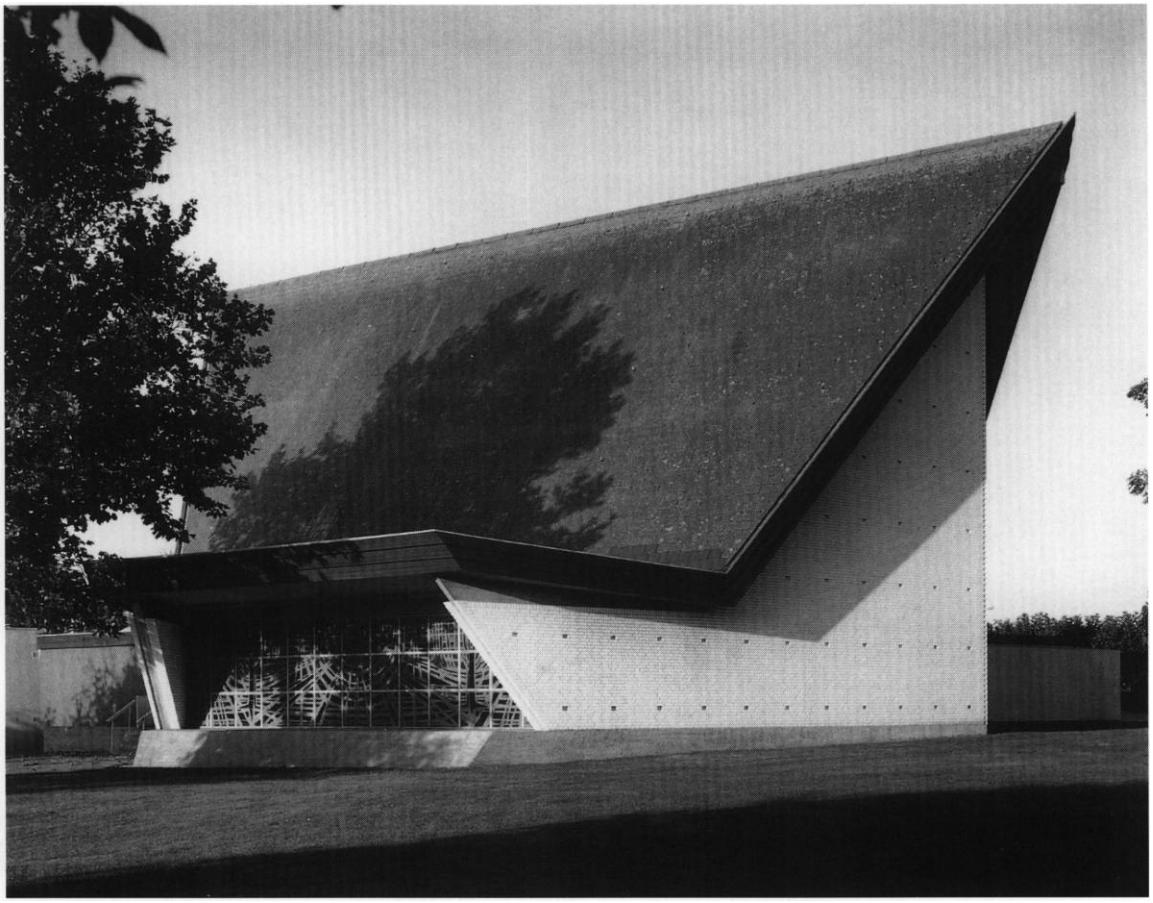

Fig. 5. Kirken set fra øst. Henrik Wichmann fot. 1997. - *The church seen from the east.*

bærende konstruktioner er udført i ubehandlet jernbeton og taget beklædt med mørkegrå eternitskifer. Kirkens hovedindgang findes i den vestlige forgård, hvorfra der via et opholdsareal er adgang til kirkerummet. Fra opholdsarealet, der benyttes som cafe, er endvidere adgang til menighedssalen i syd og et fælles organist- og kirkemedhjælperkontor i nord.

I forgården står en *klokkestabel* bestående af to betonpiller. Oprindelig hang klokkerne frit mellem disse (jfr. fig. 11); af hensyn til naboerne flyttedes de 1975 til det da tilføjede klokkehus.[12]

Kirkens *indre.* Som en næsten usynlig markering af det traditionelle skel mellem kor og skib er gulvet bag knæfaldet hævet et trin over de øvrige gulvflader. Når en foldedør i sydvestvæggen åbnes, sættes rummet i forbindelse med menighedssalen, der så fungerer som sideskib.

Altervæggen i øst består af et stort glasparti. Kirkerummet belyses endvidere af et stort vindue i nordvest og et smalt i sydøst. De hvidmalede vægge står med åbne bomhuller, loftspladerne er malet i flere grå nuancer, og gulvet er lagt af røde og violette teglfliser.

Glasmaleri (jfr. fig. 6), indsat 1983 i vinduet bag alteret. Udsmykningen er udført af Knud Lollesgaard og indgår i et samspil med såvel trækorset bag alterbordet som prædikestol og døbefont.[13] Motiverne er to sole og en stjerne omgivet af strålebundter, i hvis skæringspunkter står et træ. Til højre det lyse Livets Træ og til venstre det mørke Kundskabens Træ. Under solen bag døbefonten er en Helligåndsdue, solen bag korset symboliserer Opstandelsen, og stjer-

Fig. 6. Indre set mod øst. Henrik Wichmann fot. 1997. - *Interior to the east.*

nen bag prædikestolen Ledestjernen. Farveholdningen domineres af gule og blå nuancer. Af hensyn til lysvirkningen er kirkens sydøstvindue forsynet med brunttonet glas.

Inventaret stammer hovedsagelig fra kirkens opførelse.

Alterbordet, af Rønnegranit, 260x85,5 cm, er placeret op til vinduespartiet. Umiddelbart bag det står et ca. 230 cm højt *kors* af fyr, forarbejdet af en gammel bjælke fra Tommerup præstegård.[13]

Altersølvet stammer hovedsagelig fra 1962, da det afløste et ældre sæt[14] af sølvplet. Kalken er ustemplet, men er vel fremstillet af F. Bratland, hvis mesterstempel, ligesom lødighedsstemplerne Sterling og 925 S, findes på de øvrige dele. Genstandene bærer alle versalindskriften »Munkebjerg kirke 1962« og kalken samt den tilhørende disk endvidere: »Skænket af kirkens første brudepar«. *Kalk,* 20,7 cm høj. *Disk,* 16,5 cm i tvm. *Oblatæske,* 6,5 cm høj og 11 cm i tvm., skålformet med fladt låg. *Alterkande,* 25 cm høj inklusive gæk. *Ske* med gennembrudt laf. Mesterstempel for C. C. Hermann, København, og lødighedsstempel 830 S.

To ens *sygesæt,* 1956,[15] af sølvplet. Alle dele ustemplede. *Kalk,* 14,5 cm høj. *Disk,* 18,5 cm i tvm. *Oblatæske,* 2,7 cm høj og 5,5 cm i tvm., cylindrisk på fodplade og med udragende låg. *Vinbeholder* til at anbringe i kalken. Alt i cylindrisk futteral.

Alterstager, 16,5 cm høje, bestående af en cylinderformet skål på tre pladeben. Under bunden indskrift »Munkebjerg kirke 1961« og mestersignatur (?) »O. F.«

Fig. 7. Indre set mod syd. Henrik Wichmann fot. 1997. - *Interior to the south*

Messehagler. 1-3) Tegnet og vævet af Kirsten og John Becker hhv. 1966, en grøn,[16] 1970, en violet,[17] og o. 1975, en hvid med grå og grønne striber.[18] 4) 1978, rød, med guldkors på ryg og Kristusmonogram på forsiden. Købt i Dansk Paramenthandel, men vævet i Sverige. Skænket i anledning af sognets 25-års jubilæum.[18] †*Messehagler.* 1) Nyere, skjoldformet rød messehagel, arvet fra Thomas Kingo kirke. Kasseret 1978. 2) 1961, gylden, fremstillet af Kirsten og John Becker, skænket af urmager A. M. Berg.[19]

Alterskranke, af lakeret fyr, skænket af snedkermester Peter Jensen.[19]

Døbefont, af Rønnegranit, 96,5 cm høj. Den næsten terningformede kumme, 89,5x89,5x80 cm, står på en lav, kasseformet plint. *Dåbsfad,* af tin, 68,5 cm i tvm. Med versalindskriften »Munkebjerg kirke 1961« og mesterstempel F. Bratland. Udført efter tegning af Kaare Klint for Selskabet for Kirkelig Kunst, ligesom *dåbskan-*

Fig. 8. Altersølv. Fremstillet 1962, antagelig af F. Bratland. Henrik Wichmann fot. 1997. - *Altar plate, made in 1962, presumably by F. Bratland.*

Fig. 9. Dåbsfad af tin med tilhørende kande. Fremstillet 1961 af F. Bratland efter tegninger af Kaare Klint. Henrik Wichmann fot. 1997. - *Baptismal dish of pewter with matching ewer. Made in 1961 by F. Bratland after drawings by Kaare Klint.*

den, af tin, 23,5 cm høj, med indskrift og stempel som fadet. Begge dele skænket af børn og unge i sognet.[19]

Prædikestolen er en enkel tømmerkonstruktion af fyr med glatte fyldinger. Tømmeret er lakeret og fyldingerne malet med skifersort. Skænket af snedkermester Peter Jensen.[19]

Stolestaderne er enkle bænke af lakeret fyrretræ, forsynet med hynder, betrukket med grønt uldstof, og opstillet i flugt med nordvest- og sydvestvæggen.

Et *orgelpulpitur* er indrettet over kirkesalens hovedindgang.

Orgel, 1965, med 18 stemmer, to manualer og pedal, bygget af Marcussen & Søn, Åbenrå. Disposition: Hovedværk: Rørfløjte 8', Principal 4', Gedaktfløjte 4', Gemshorn 2', Mixtur IV, Dulcian 8'. Brystværk: Gedakt 8', Rørfløjte 4', Principal 2', Nasat 1 1/3', Sesquialtera II, Cymbel II, Regal 8'; tremulant, svelle (trinbetjente låger). Pedal: Subbas 16', Principal 8', Gedakt 8', Oktav 4', Fagot 16'. Kopler: BV-HV, HV-P, HV 4'-P, BV-P. Facaden er tegnet af Ebbe og Erik Lehn Petersen. På vestpulpituret, med hoved- og pedalværk placeret i pulpiturbrystningen. Indtil 1965 anvendtes et †*harmonium.*

Tre *klokker,* 1961, støbt af Petit & Fritsen med tvm. på 67, 76 og 92 cm. På legemerne verselinjer fra N. F. S. Grundtvigs salme »Giv mig Gud en salmetunge« (Den Danske Salmebog nr. 4, vers 2). Første linje på den lille klokke, de to næste linjer på den mellemste og de tre sidste på den største.

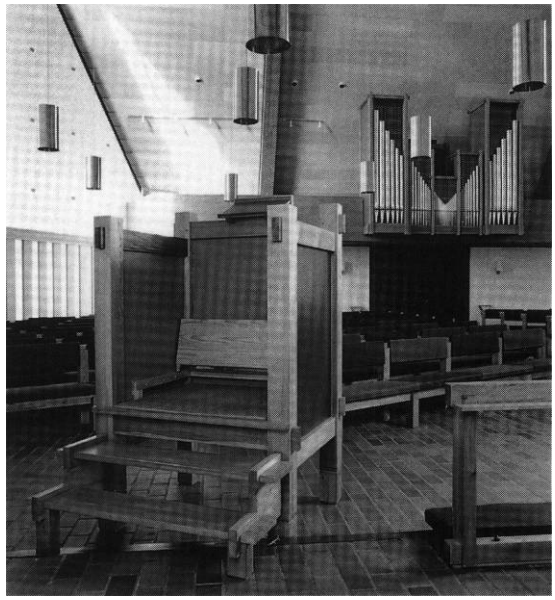

Fig. 10. Prædikestol og orgel set mod vest. Th. ses lidt af korskranken. Henrik Wichmann fot. 1997. - *Pulpit and organ, seen from the east.*

KILDER OG HENVISNINGER

Ved embedet. *Munkebjerg sogns menighedsrådsarkiv:* Synsprotokol. 1954-(96). - Korrespondance vedr. kirkebyggeriet. 1942-59.

Ebbe Lehn Petersens arkiv, Odense. *Munkebjerg kirke* (96) 4. Heri findes tegninger, korrespondance m.m. vedr. kirkens opførelse, inventaret samt senere udvidelser og tilføjelser.

Kunstakademiets bibliotek. Tegninger og beskrivelser af Hans Chr. Hansen og Viggo S.Jørgensen, bl.a. konkurrenceprojekt 1942 (18496 a-b) og projekt 1952 (20202 a-j). Endvidere Aage Rafns konkurrenceprojekt 1942 (20296 a-c).

Litteratur. Erik Møller, »Konkurrencen om en Kirke i Munkebjergkvarteret i Odense«, *Arkitekten, ugehæfte,* 1942, 193-98. - Ebbe Lehn Petersen, »Bolbro kirke og Munkebjerg kirke«, *FyStbog* 1986, 69-79. - B. Thomsen, »Munkebjerg sogns økonomiske opbygning«, *FyStbog* 1972, 96-98. - Max Andersen (red.), *Munkebjerg Kirke 10 år,* Odense 1971. - Jens Møller, »Munkebjerg Kirke i Odense. Noget om en ny bykirke«, *FyStbog* 1972, 85-95. - Jens Møller, *Munkebjerg kirke i Odense,* Odense 1986 *(Møller).*

Beskrivelse ved Sven Rask og Ole Olesen (orgler). Redaktionen afsluttet 1999.

NOTER

[1] Tabor benyttedes 1940-47 som prædikelokale, 1947-53 som kirkesal og 1953-61 som sognekirke. *Kirkebladet* marts 1961.

[2] Visionerne realiseredes dog 1944-45 ved opførelsen af Chr., Erik og Aage Holsts Hyltebjerg kirke i Vanløse.

[3] Brev af 18. nov. 1942 fra Odense Byråd til menighedsrådet i Thomas Kingos sogn. Ved embedet, *menighedsrådsark.* Korresp. vedr. kirkebyggeriet.

[4] *Kirkebladet* nov. 1955.

[5] Arkitekt Erik Møller beskrev således forholdene som »et enestaaende Vejsammensurium ... det her viste Vejanlæg bar præg af en saa fuldstændig Mangel paa Forstaaelse af, at der existerer æstetiske og arkitektoniske Spørgsmaal i Byplanlægning, at det mageligt kan danne et Skoleeksempel til Skræk og Advarsel.« *Arkitekten, ugehæfte,* 1942, 193.

[6] Jfr. redegørelsen i *Odense Byraads Forhandlinger,* referat af møde 29. okt. 1951.

[7] Navnet Helligånds sogn havde haft sine fortalere. *FyStbog* 1972, 90.

[8] Da den kgl. bygningsinspektør for Fyn, Knud Lehn Petersen, var far til kirkens arkitekter, havde Ministeriet i stedet bedt Thomas Havning vurdere projektet, som han ikke mente at kunne anbefale. Som svar herpå fremkom K. Gottlob med en udtalelse, som ikke fik Havning til at ændre opfattelse, men udvirkede, at han trods alt godkendte projektet. Kopier af brevvekslingen findes bl.a. i menighedsrådets og Ebbe Lehn Petersens arkiver.

[9] *Arkitekten, ugehæfte,* 1942, 193-98. Projektet af Ivar Bentsen er omtalt i *Arkitekten* 1942, 149-54.

[10] En tegning dateret 28. aug. 1960 findes i Lehn Petersens arkiv.

[11] Ulla Kjær & Poul Grinder-Hansen, *Kirkerne i Danmark* II, Kbh. 1989, 156f.

[12] *Kirkebladet* maj 1975.

[13] Jfr. *Møller.*

[14] I kirken opbevares endnu: kalk, 17 cm høj; disk, 18,5 cm i tvm.; oblatæske, 4,5 cm høj, 9,5 cm i tvm., cylinderformet med buet låg. Alt uden stempler eller inskriptioner.

[15] Ved embedet. *Menighedsrådsark.* Synsprot.

[16] *Kirkebladet* marts 1966.

[17] *Kirkebladet* januar 1970. Heri erklæredes det, at målet var nået, idet kirken nu havde en hagel af hver farve.

[18] *Kirkebladet* oktober 1980.

[19] *Fyns Tidende* 3. marts 1961.

ODENSE • MUNKEBJERG CHURCH

ENGLISH SUMMARY

The complex has been built in three stages: 1960-61, the church, bell-frame, and vestry; 1972, parish hall, assembly rooms, and classrooms for confirmands south of the church; 1994, an entrance annex was added on the west side of the church. The entire project is the work of architects Erik and Ebbe Lehn Petersen.

The idea of building a church originated in the 1930s, but could not be realised during the war years 1940-45. When, nevertheless, a competition was arranged in 1942 one hundred and thirty-seven entries were submitted, the majority of which reflected a desire to depart from traditional church architecture. The winning project was by Hans Christian Hansen and Viggo S.Jørgensen (figs. 7 and 8a-d). They prepared several versions of the project until collaboration with the parish council was broken off in 1957. The undertaking passed into the hands of Erik and Ebbe Lehn Petersen, who were also working on Bolbro church (p. 1651). The ground-plan of the church is hexagonal. Only the north and south corners obtain maximum height, and since the building has a pitched roof, these corners serve as gables. By opening a folding door in the south-west wall it is possible to use the parish hall as a side aisle. *Stained glass* in the east window by Knud Lollesgaard was installed in 1983. The motifs are: Tree of Life, Tree of Knowledge, Lodestar (behind the pulpit), Dove of the Holy Ghost (behind the font) and a Sun (behind the altar crucifix), symbolising the Resurrection.

The furniture dates chiefly from the time the church was built, and is mostly designed by the architects.

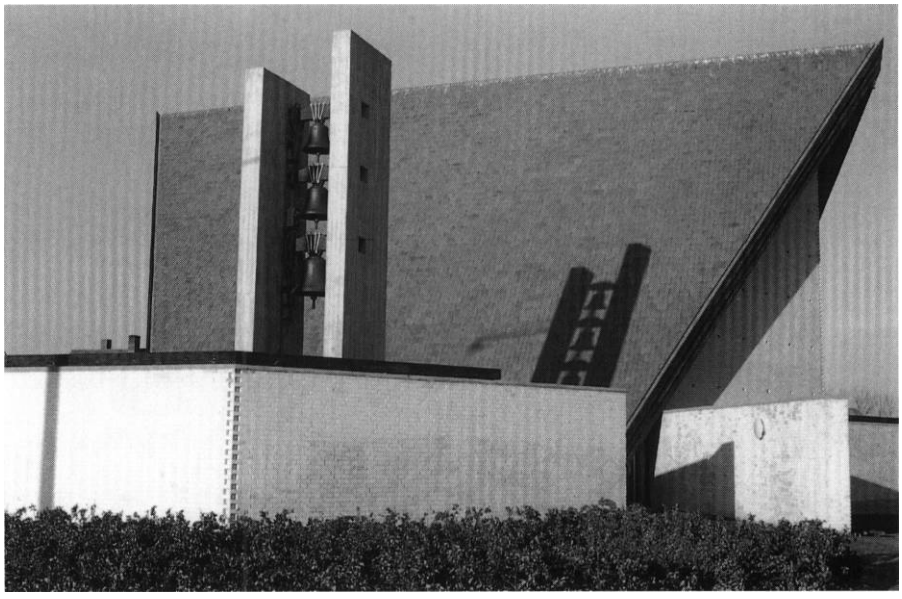

Fig. 11. Kirken set fra sydvest. Børge Lund Jensen fot. 1961. I Møntergården. - *The church seen from the south-west.*